

haver un vell NL mossaràbic. Podria ser una repetició menys il·lustre del cas de la vila de *Pechina*, molt prop de la ciutat d'Almeria, la qual en degué ser l'hereta arabitada: el seu decaïment no en devia ser gran encara en el S. XVI, quan encara sovint ens parla de *Pichina* Pz. de Hita (*Gue. Civ. de Granada*); els autors àrabs l'anomenen sovint amb la grafia *Bağğāna* (pronunciada segurament *pāčāna* i després hi va haver imela), així ja l'Idrissi (princ. S. XII), el Himyarí (L. Provençal) i Al-cUdrí, S. XIII (Vallvé, *Al-And.*, 1972, 157n.31).

En el segle IX encara mantenia rediviu i belligerant, el nacionalisme hispànic, com a petita potència marina, en brava lluita contra els granadins fortament islamitzats: Ibn Haiyān conta com provocà la intervenció catalana, apareixent-hi mar enfora un estol de 15 naus del comte «franc» Sunyer d'Empúries (FSoldevila, *Hist. de Cat.* 1, 86). Ara bé aquest *Pāčāna* pot ser la prolongació mossaràb d'una URBS (o VILLA) PACIANA, comparable al *Paçà* del Ross. i al nom de Sant Pacià de Bna.: sense gaire relació etimològica amb *petxina*, si bé no deixa de ser útil de recordar-nos-en, almenys com a paral·lel, guiador en tant que fonètica.

Fins al meu DCEC no s'havia estudiat l'etimologia de *petxina*; o no se n'havia dit res de prou sostenible, car l'únic suggeriment era el de Diez (*Wb.*, 475) que, parlant només del «cast.» *pechina*, el relligava amb el ll. PECTEN, -INIS, que a part de la 'pinta' va designar en llatí una mena de marisc, de closca estriada com una pinta. En el buit etimològic fins jo vaig esforçar-me per trobar una manera de convence'm a mi mateix i als altres de la possibilitat d'aquesta etimologia. Si el mot hagués estat d'origen castellà, hi havia una dificultat fonètica, no diriment, suposant un **peche* castellà, amb CT > CH possible en aquesta llengua, del qual vindria un diminutiu *pechina*.

No serà de massa reconèixer que era, de fet, un mot ben conegut en llatí i fins segurament en el llatí parlat, com sigui que el llegim en Petroni: «notavimusque ostrea *pectinesque* e gastris labentia, quae collecta puer lance circumtulit» (= «s'échapper de la panse des amphores des huitres et des pétoncles, qu'un esclave recueillit sur un plat et nous servit à la ronde», Ernout) LXX, 6. Encara que el resultat de PECTEN fou cast. *pei(t)ne* > *peine*, podíem escapar-nos sigui suposant un cas com el de NOMEN > *nom*, sigui fixant-nos que en alguna varietat llatina sembla haver existit una variant PECTIS, que ja figura en glossaris molt antics: veg. el que n'explica Heraeus, ALLG XI, 62, i els aclariments que hi porto en el meu article (DECH IV, 452b24-49).

Però l'obstacle fort no estava aquí sinó en el fet que *pechina* no era mot popular en castellà i el suposat primitiu **peche* ni tan sols sembla haver existit en castellà ni enlloc. Tanmateix vaig provar d'agafar-me en una insinuació de Covarrubias: primer el mot s'hauria aplicat a les conquilles («veneras») típiques dels romeus de Santiago, i des dels qui tornaven de Galícia traïnant mots castellans, el mot s'hauria popularitzat després en català. Ja llavors m'inquietava la

raresa i poca vida del mot en llengua castellana, i ajuntant-s'hi la dificultat fonètica provinent del -CTEN en castellà, provava d'escapar-me'n suggerint que fos un derivat del cast. *pecho* en el sentit de 'conquilla que portaven els romeus, o els cavallers, damunt del pit'.

Però tot seguit em vaig convèncer de la futilitat de tants equilibris, vist que *pechina* no havia estat mai un mot castellà real, almenys en el sentit propi de mollusc, i que el mateix Covarrubias no podia fornir-ne real testimoni castellà, ni per a la seva tardana data de 1611: car ell havia viscut a València, i estava cofoi de saber-ne l'idioma, del qual barrejà bastants mots en el seu diccionari castellà, i aquí traïa, amb les seves frases ambigües i elusives, la voluntat de donar una etimologia, patençosa i enginyosa, però insostenible.

Ja llavors, doncs, vaig deixar córrer aqueixes treballos provatures i m'inclinava a reconèixer-hi un mossarabisme, amb la -TX- tan freqüent en mossaràb. Però mossarabisme no castellà sinó d'arrel valenciana, i me n'acabaren de convèncer les dades històriques i geogràfiques que ningú no havia cercat, i que per ajudar-me a descartar la mala etimologia castellana m'aportaren J. G. M (1956, 1957) i G. Colon en els seus erudits treballs: una nota de la ZRPb. LXXVII, 85-86, i un ben estudiat article que publicà en *Sprache und Geschichte* (Munic, W. Fink, 1971, 125-133).

Per desgràcia tampoc Colon (ni Giner) no suggereix etimologies acceptables, car és insostenible (com ja reconeix ell mateix en *Encicl. Ling. Hisp.* II, 220-221, i en el segon article citat) que sigui un derivat de PISCIS 'peix', i no sols en l'aspecte semàntic —els molluscos no es consideren peixos en la Història Natural ni en el concepte popular; ni la frase citada d'OPou no fa excepció, car no és més que una manera de fer-se entendre abreujant— sinó també en el fonètic, com sigui que sc1 dóna *š* i no pas *š* en mossaràb.⁴

Contra el que suggereix Colon l'etimologia PECTEN tampoc no és possible a base d'un tractament CT > Ć en mossaràb, supòsit contradictori per totes les dades mossaràbs conegudes, igual en el P. Val. com pertot: les enquestes de l'*Onom. Cat.* m'han conduït a recollir centenars i fins algun miler de NLL òbviament mossaràbs, entre els quals n'hi ha a grapats d'etimologia evident amb -CT- donant sempre *š* i puc ben assegurar que no n'hi ha ni un on pugui albirar-se una alternativa en -Ć- (molts en -aita, -ait, -ei(t)a -ICTUM, -ECTUM, *Bolbait* etc.).

Convindrà seguir examinant algunes pistes; però no ens enganyem: no es veu res que sigui verament atractiu. 1) Que en un derivat *PECTIN-INA (de PECTEN) en passar per una etapa **peiñina* es passés simplificant-ho a *peiñina* > *peina* ja no fóra tan insostenible com el que diu Colon, però és també una combinació fonètica ben arbitrària ('acrobatisme fonètic' diria Rohlf).⁵ 2) En un principi no sembla desenraonat pensar, com diu Colon, en un encreuament de *clòtxina* amb un altre mot. Però no es veu quin pogués ser aquest. *Clòtxina* encreuat amb PISCIS > *peix*? De nou caïem en la inversemblança semàntica que ja he posat de relleu; afegim-hi la qüestió de principi que no s'ha de suposar